

PLANTOELICHTING **WATERBUFFER DAKHORST WIERDEN**

DEFINITIEF RAPPORT, 21 September 2010

**PLANTOELICHTING WATERBUFFER DAKHORST
TE WIERDEN**

DEFINITIEF RAPPORT

21 september 2010

C01023.000189

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Proces en communicatie	3
1.2	Plangebied	4
1.3	Archeologisch onderzoek	5
2	Plantoelichting	6
2.1	Historie van de plek	6
2.2	De identiteit van de plek	7
2.3	Programma van eisen waterbuffer	9
2.4	Kansen waterbuffer	10
2.5	Het plan	11
2.6	Vervolgstappen	14
	Bijlagen	15

1 Inleiding

Vitens zal de grondwaterwinning van Wierden gedeeltelijk verplaatsen naar een nieuw in te richten waterwingebied te Rectum-Ypelo, omdat de huidige winning niet langer duurzaam is. Als onderdeel van de verplaatsing zal Vitens een goed infiltrerende waterbuffer aanleggen in het gebied Dakhorst om de effecten van de nieuwe winning op de omgeving zoveel mogelijk te beperken.

Arcadis heeft in opdracht van Vitens het ontwerp voor de Waterbuffer Dakhorst gemaakt. Voor de buffer was al een visie opgesteld door Goossen en Van Harn (juni 2007). Deze heeft, samen met de kernkwaliteiten van het gebied, de basis gevormd van waaruit met een nieuw programma van eisen verder ontworpen is.

Deze rapportage vormt een toelichting op het definitieve ontwerp voor de inrichting van de waterbuffer bij Dakhorst. In het rapport wordt op een kernachtige wijze het ontwerp voor de waterbuffer beschreven, zonder daarbij te herhalen wat al in voorgaande deelonderzoeken en studies al is verwoord. Waar nodig wordt naar deze onderzoeken/studies verwezen. Hieronder wordt kort ingegaan op het proces en dan met name de communicatie hierbinnen met omgevingspartijen en omwonenden. Daarna volgen de weergave van het plangebied en de conclusies van het onlangs uitgevoerde verkennende archeologische veldonderzoek. Hoofdstuk twee bevat de plantoelichting, met eerst een beschrijving van de historie en identiteit van het plangebied, gevolgd door het programma van eisen voor de buffervoorziening en de toelichting op het inrichtingsplan. In de laatste paragraaf van hoofdstuk twee worden de vervolgstappen geschetst.

1.1

PROCES EN COMMUNICATIE

Het plan voor de inrichting van de waterbuffer bij Dakhorst is tot stand gekomen in samenwerking met de projectgroep. Naast Vitens en Arcadis hebben hierin zitting:

- Gemeente Wierden,
- Waterschap Regge en Dinkel,
- LTO Noord,
- Landschap Overijssel

Naast de overleggen met de projectgroep hebben er in mei 2010 in totaal 19 gesprekken plaatsgevonden met aanliggende eigenaren, bewoners en natuurbeherende instanties. De reacties op het plan waren hierbij positief; wel werd er aandacht gevraagd voor mogelijk overlast door muggen en het grondtransport dat nodig zal zijn voor realisatie van de buffer. Afgesproken is dat de communicatie over grondtransport via Plaatselijk Belang zal plaatsvinden en dat de gemeente Wierden hierin een adviserende rol zal hebben.

Aangezien er door het plangebied een gastransportleiding ligt is er ook met de Gasunie gesproken en is het plan hiermee afgestemd.

De omgeving zal opnieuw geïnformeerd worden tijdens een informatieavond die gepland staat voor het najaar 2010. Hierbij zal de informatie over het plan voor Dakhorst gecombineerd worden met informatieverstrekking over de verplaatsing van de waterwinning.

1.2

PLANGEBIED

Het buffergebied zal op eigen grond van Vitens worden gerealiseerd. Het plangebied is ca. 20 hectare groot, ligt ten zuiden van Wierden en wordt begrensd door De Eksosche Aa, De Ypeloschoolweg en de Kippershoekweg. Het fietspad dat het gebied zal doorkruisen en onderdeel uitmaakt van de geplande fietsroute tussen Rijssen en Almelo in het kader van het Hoofd Fietspadennetwerk Twente (HFT), zal in eigendom blijven van de gemeente Wierden.

Luchtfoto plangebied met eigendom Vitens (rood omkaderd)

1.3

ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

In een bureauonderzoek door Synthegra van 2007 is op basis van de onderzoeksresultaten aanbevolen een inventariserend veldonderzoek (IVO) uit te voeren. De aanbeveling is gebaseerd op de aanname dat plangebied een overwegend onverstoorde bodemprofiel heeft. In overleg met het Bevoegd Gezag (gemeente Wierden) is in afwijking van deze aanbeveling afgesproken eerst een verkennend inventariserend veldonderzoek (IVO-verkennend) uit te voeren. Dit veldonderzoek is uitgevoerd door middel van een aantal grondboringen. De werkwijze en resultaten zijn vastgelegd in de rapportage *Waterbuffer Dakhorst, Inventariserend Veldonderzoek Archeologie, Arcadis, 20 september 2010 (kenmerk 075073332:0.2, C01023.000189.0220)*.

In de boringen zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Verder is geconcludeerd dat de bodem tot in de top van de C-horizont is verstoord. Het verwachtingsmodel van de bureaustudie, dat uitgaat van een intact bodemprofiel, wordt hiermee verworpen. Dit betekent dat er binnen het plangebied geen kansrijke zones zijn aan te wijzen en er geen behoudenswaardige vindplaatsen verwacht worden.

Er is dan ook aanbevolen om geen nader archeologisch onderzoek uit te voeren en het gebied vrij te geven voor verdere ontwikkeling. Wanneer tijdens de werkzaamheden onverhoeds toch archeologische waarden worden aangetroffen, dan dient dit uiteraard direct te worden gemeld aan het Bevoegd Gezag.

2 Plantoelichting

2.1

HISTORIE VAN DE PLEK

Het plangebied ligt in het beekdal van de Eksosche Aa en draagt de naam van de aangrenzende boerderij: Dakhorst. Een horst verwijst naar een hoger gelegen plaats. De bodem was begin 1900 zeer drassig en de hogere plekken in het lage, natte gebied vormden de eerste vestigingsplekken.

Het natte gebied werd pas laat ontgonnen, waardoor het tot de jonge ontginningslandschappen wordt gerekend. Vroegere ontginningen in het gebied zijn de kampontginningen op de hoger gelegen gronden zoals bij Rectum. Nederzettingen als Rectum en Ypelo ontstonden in de dertiende eeuw. In deze periode werden ook veel versterkte gebouwen opgericht, veelal versterkte boerderijen. Er zijn nog enkele oude landgoederen en kleine burchten aanwezig zoals Dakhorst en Barvoorde, die vermoedelijk uit deze periode stammen. Dakhorst was oorspronkelijk een kasteeltje dat na het havezatenrecht degradeerde tot boerderij. Barvoorde is een burcht die havezate werd. Een deel van het grachtenstelsel is nog aanwezig.

Zoals gezegd werd het plangebied dus laat ontgonnen en verkaveld in onregelmatige blokken en smalle percelen.

Foto 1: Boerderij Dakhorst

2.2

DE IDENTITEIT VAN DE PLEK

Het gebied kent een open karakter met verre doorzichten. Het gebruik van de percelen is voornamelijk grasland. Er komen weinig bomen voor in het gebied. Aan de oostzijde van het plangebied vormt de Eksosche Aa met kades een duidelijke begrenzing. Op de kades, langs deze beek staan verspreid enkele grote eiken. Aan de westzijde vormt de grens met de erven en kampen een duidelijke rand. Deze is over grote stukken beplant met houtsingels. Meer noordelijke is de overgang meer open en de rand minder duidelijk. Naar het noorden toe is de grens van het plangebied ruimtelijk niet herkenbaar. In noordelijke richting is er zicht op essen (bouwland) en in de verte op een dichte bosrand die de grens vormt van een groot esdek. Barvoorde vormt op de voorgrond een duidelijk markant punt, verscholen achter dichte bosschages.

Het gebied wordt momenteel beleefd vanaf een doorgaande recreatieve fietsroute langs de Eksosche Aa en vanaf een wandelroute die over een kavelpad aan de westrand van het plangebied gelegen is.

Foto 2: Uitgestrekte openheid plangebied

Foto 3: Barvoorde

Foto 4: Eksosche Aa, richting noorden (tijdens saneringswerkzaamheden)

Foto 5: Kavelpad westzijde plangebied

Foto 6: Landschappelijke waarden plangebied

2.3

PROGRAMMA VAN EISEN WATERBUFFER

Het programma van eisen is samengesteld uit de volgende documenten:

- 1 Offerteaanvraag realisatie buffer Dakhorst, Vitens, 5 november 2009
- 2 Milieueffectrapportage Wierden, gedeeltelijke verplaatsing van de waterwinning, Tauw, 11 maart 2009
- 3 Dakhorst een multifunctionele leefomgeving, Goossen en van Harn, juni 2007
- 4 Map: Inrichtingsplan Dakhorst incl. bijlagen, Tauw december 2007, doorontwikkeling van Dakhorst een multifunctionele leefomgeving, Goossen en van Harn, juni 2007
- 5 Reactie ontheffingsaanvraag Flora en Faunawet, LNV Dienst Regelingen, brief 25 november 2009
- 6 De omgevingsverordening Overijssel 2009, hoofdstuk 3.2.2 (ontgroningen, vrijstellingsbepalingen, korte procedure, normale vergunningsprocedure).

Het programma van eisen is besproken en vastgesteld in het overleg met de projectgroep waterbuffer Dakhorst. Eisen met betrekking tot de fietspaden en fietsroutes zijn besproken en vastgelegd in een separaat overleg met de gemeente Wierden. Hieronder volgt een puntsgewijze opsomming van de eisen ten aanzien van de verschillende planaspecten.

Eisen ten aanzien van grondwerk

- De ontgravingdiepte is maximaal 2 meter;
- De grond boven de gasleiding van de Gasunie mag niet worden afgegraven; de gastransportleiding in het gebied Dakhorst moet geïntegreerd worden in het inrichtingsplan;
- De kade langs de Eksosche Aa moet straks aan beide kanten waterkerend zijn;
- De kadescheiding heeft een minimale hoogte van 8.75 + NAP.

Eisen ten aanzien van water/werking buffer

- Er vindt waterinname plaats vanuit de Eksosche Aa (keurontheffing is verleend);
- De inlaatvoorziening voor de buffer ligt aan de zuidzijde van het plangebied;
- Het bufferpeil is 8.18 m. + NAP;
- Het bodempeil van de waterbuffer is 6.38 m. + NAP;
- De infiltratie bedraagt 2000 m³ per dag;
- De bufferzone heeft een oppervlakte van minimaal 14,5 ha;
- De totale oppervlakte van het permanente water bedraagt minimaal 4,5 ha;
- De retentiezone met het peil 9.00 m. + NAP (inundeert 1 x per 50/100 jaar) bedraagt minimaal 8,2 ha;
- De retentiezone met het peil 8.50 m. + NAP (inundeert 1x per jaar) bedraagt minimaal 8,0 ha;
- De watergangen 10-0-0-4 en 10-0-0-3 moeten via Dakhorst kunnen blijven afwateren op de Eksosche Aa¹;
- De Eksosche Aa moet op de huidige locatie en in de huidige vorm blijven liggen;
- De lager gelegen percelen ten westen van de buffer moeten droog blijven bij hoog water (inundatie 1x per jaar).

¹ In de huidige situatie zal waterloop 10-0-0-3 rechtstreeks afwateren op de Eksosche Aa. In de toekomst, als de Reggepeilen mogelijk hoger worden is het denkbaar dat de afvoer via het gemaal op de buffer Dakhorst geloozd wordt.

Eisen ten aanzien van ecologie

- Er worden drie amfibieënpoelen aangelegd binnen een straal van 500 meter vanaf huidige verspreidingslocatie van de knoflookpad en kamsalamander (Barvoorde);
- Houtwallen worden conform de beleidsregels groene diensten aangelegd: 6 meter breed: 4 meter houtige gewassen en aan beide zijden 1 m. ruigte en aan 1 zijde van de houtwal/singel minimaal 5 meter breedte. De houtwallen mogen niet worden bemest en dienen te zijn uitgerasterd.
- Poelen hebben een oppervlakte van minimaal 1500 m²; langs de helft van de oever is een ruigte van minimaal 10 m breedte, dit deel moet worden uitgerasterd. Langs de overig oeverstroken mag tot 3m uit de kant niet worden bemest;
- Poelen mogen niet door retentie beïnvloed worden.

Eisen ten aanzien van recreatie

- De geplande fietsroute tussen Rijssen en Almelo in het kader van het Hoofd Fietspadennetwerk Twente (HFT) moet ter hoogte van het plangebied in het plan geïntegreerd worden;
- De huidige fietsroute langs de Eksosche Aa moet vanaf de Ypelose Schoolweg tot aan bovengenoemde fietsroute gesitueerd blijven op de westelijke kade van de Eksosche Aa;
- Vanaf dit punt naar het noorden toe mag het fietspad om de buffer heen worden gelegd, waarbij het pad ten noorden van het plangebied weer aansluit op de westelijke kade van de Eksosche Aa.

Eisen ten aanzien van beheer

- Er moet sprake zijn van een duurzame en veilige inrichting;
- Beheersmaatregelen dienen overlast te voorkomen aan omliggende agrarische bedrijven (bijv. overmatige ruigtebegroeiing zoals distels).
- Het gebied moet extensief beheerd kunnen worden;
- Het open karakter dient behouden te worden (geen grootschalige ontwikkeling van opgaande beplanting als wilgenstruwelen);
- Het beheer en onderhoud van de Eksosche Aa moet vanaf de westelijke kade van de waterloop kunnen worden uitgevoerd; het onderhoudspad dient i.v.m. voldoende drooglegging te worden aangelegd op 8.50 m. + NAP.

2.4**KANSEN WATERBUFFER**

Naast eisen zijn er ook kansen benoemd voor het gebied, dit zijn dus geen harde randvoorwaarden maar ideeën die in het plan kunnen worden meegenomen:

- Beheerswerkzaamheden uitgevoerd door agrariërs;
- Aanleg van een picknickplaats;
- Plaatsen van een informatievoorziening over de buffer;
- Plaatsen van een vogelkijkhut;
- Een natuurlijke inlaat vanuit de Eksosche Aa creëren door op enkele plekken de dijk te verlagen;
- Wandelroutes door/langs de buffer uitzetten die starten bij de Ypelosche school, waar een informatiepunt zal worden ingericht.

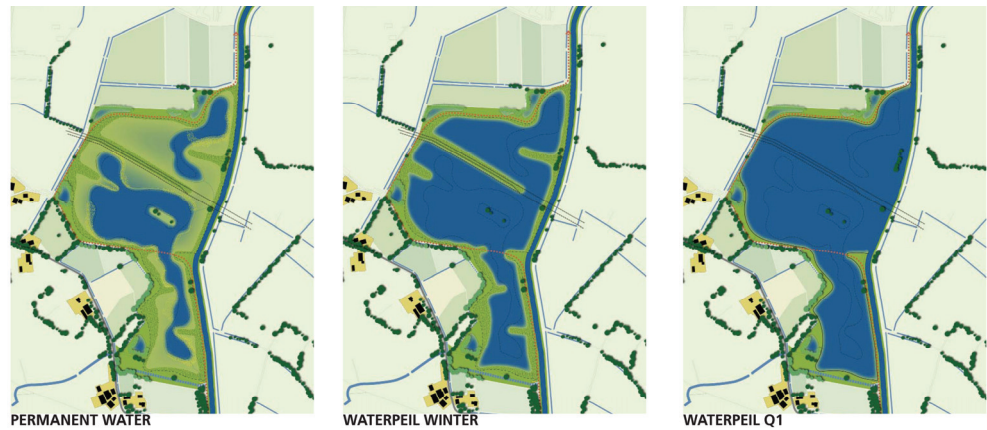
2.5

HET PLAN

De buffer bij dakhorst bestaat uit een deel permanent water en een deel retentie. De vormgeving van het permanente water in de buffer volgt de natuurlijke hoogtelijnen in het terrein. De al aanwezige laagtes worden dus benut voor permanente berging. In het noordelijke deel van het plangebied wordt de kade tussen buffer en Eksosche Aa aangelegd op 8.50 m. + NAP. Dit is nodig om voldoende drooglegging te krijgen voor onderhoudswerkzaamheden aan de Eksosche Aa. De kade zorgt ervoor dat het water in de buffer blijft en niet terug de beek instroomt. Bij waterpeilen boven 8.50 m. NAP kan de buffer rechtstreeks vanuit de beek volstromen. Bij de "normale" lagere standen in de beek wordt het water via de inlaatvoorziening aan de zuidrand van de buffer gevuld. Via smalle verbindingsgreppels wordt het water naar de permanente waterbekkens gevoerd.

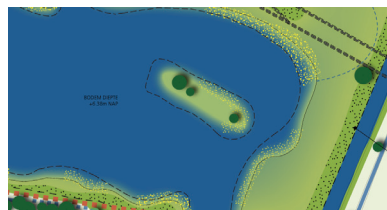
Plankaart

Plan bij verschillende waterstanden (indicatief)

Bij retentie (hoog water) zal vrijwel het gehele plangebied zich vullen met water. In de extreme situatie (1 maal per jaar) zal het gehele gebied binnen de kades zich vullen. Bij de voor en najaarsituatie (ca. 20 dagen per jaar) is de retentie zo vormgegeven dat de oorspronkelijke verkavelingstructuur zichtbaar wordt door hogere ruggetjes of landtongen. De langste landtong ligt ter hoogte van de gasleiding, omdat hier niet ontgraven mag worden. Deze landstrook maakt nu onderdeel uit van het ontwerp, waardoor het geen toevalligheid meer is, maar onderdeel van het totaalconcept.

Een waardevolle bestaande boomgroep van elzen en een grote wilg wordt gehandhaafd. De grond wordt hier niet afgegraven of opgehoogd, waardoor er een eiland in de permanente waterplas ontstaat. Bij hogere waterstanden komt dit eiland onder water te staan. Naast deze waardevolle boomgroep worden waardevolle bomen (veelal eiken) langs de Eksosche Aa gespaard door hier ter plaatse de kade niet af te graven. Tegen de eigendomsgrens aan de westzijde worden de bestaande houtsingels aangevuld en verlengd met nieuwe houtsingels.

Behouden van waardevolle bomen

Het doorgaande fietspad vanaf de Ypelosche Schoolweg richting Wierden ligt in het zuidelijke deel op de te handhaven kade langs de Eksosche Aa. Vervolgens buigt het pad naar het westen af, kruist de buffer en gaat vervolgens om de buffer heen op de natuurlijke of deels opgehoogde kade. In het uiterste westen ligt het fietspad naast het bestaande kavelpad zodat fiets- en landbouwverkeer elkaar niet hinderen. Vanaf het fietspad is er een optimale beleving van de waterbuffer mogelijk. Deze beleving bereikt haar hoogtepunt bij de kruising met het permanente water. Omdat het water onder het fietspad door moet kunnen stromen wordt het fietspad hier op palen gezet als een houten vlonderpad ofwel een

lange, platte brug. Duurzaamheid en veiligheid zijn belangrijke uitgangspunten bij de verdere detaillering in de besteksfase.

Ter hoogte van de Eksosche Aa buigt de brug af naar het zuiden om aan te sluiten op de kade langs de beek. Op dit punt zal ontmoetingsplek worden aangelegd met informatie over de buffer en de mogelijkheid uit te kijken over de buffer en de beek. De plek bestaat uit een duurzame halfverharding met een natuurlijke uitstraling. Aan de rand komt een keer- en zitmuur van schanskorf met een trap. Hier kan men met laag water het buffergebied betreden. Naast een informatiebord wordt de plek gemarkeerd door een groep notenbomen. De informatie- en ontmoetingsplek is goed zichtbaar vanaf de kruising van de Ypelose Schoolweg en de Eksosche Aa. Vanaf het vlonderpad en de ontmoetingsplek is er tevens de mogelijkheid om (water)vogels te spotten. Er zal daarom geen aparte vogelkijkhut worden gerealiseerd.

Detail fietsbrug en ontmoetingspunt

Het fietspad is tevens een schakel in de te realiseren fietsroute in oostelijke en westelijke richting (tussen Rijssen en Almelo) in het kader van het Hoofd Fietspadennetwerk Twente (HFT). Het onderhoud van het pad zal in dit kader dan ook door de regio worden opgepakt. Wandelen kan op het fietspad en bij lager water over de kades. Vanaf het informatiepunt of vanuit de Ypelose school worden mogelijk routes uitgezet. De buffer is niet bedoeld als zwemwater; hiertoe zullen borden worden geplaatst.

Aan de noord en westzijde van de buffer worden op de hogere delen achter de kade enkele poelen aangelegd. Deze poelen zijn bedoeld voor amfibieën als knoflookpad en kamsalamander en staan daarom niet in verbinding met de buffer en/of de Eksosche aa). Ze worden gevoed door het grondwater en hemelwater. De poelen worden aan één zijde begrensd door een ruigtestrook. Aan de andere zijde grenst grasland. Indien dit begraasd gaat worden moet de poel worden uitgerasterd.

Door het grote oppervlakte permanent water behoudt het gebied zijn open karakter. Het streefbeeld is een open gebied met water, vochtig gras- of hooiland en moeraszones. Door de grote oeverlengte en de afwisseling in de steilte van de oevers kan er een grote soortenrijkdom ontstaan.

2.6

VERVOLGSTAPPEN

De omgeving zal geïnformeerd worden over het inrichtingsplan tijdens een informatieavond over de verplaatsing van de waterwinning. Deze staat gepland voor het najaar van 2010.

Het definitieve inrichtingsplan zal worden uitgewerkt en geconcretiseerd in een bestek en bestekstekeningen. Hierbij zal een definitieve keuze moeten worden gemaakt voor de materialisering, bijvoorbeeld de uitvoering van de fietsbrug. Dit zal in nauw overleg met de gemeente Wierden plaatsvinden.

In deze fase wordt tevens samen met de gemeente Wierden nagedacht over het grondtransport van de uit de buffer vrijkomende grond. Keuzes hierin worden besproken met Plaatselijk Belang.

Tot slot dient er een beheerplan voor het gebied te worden opgesteld. Dit wordt gedaan in samenspraak met de partijen die (delen van) het beheer mogelijk in de toekomst uit gaan voeren en Landschap Overijssel.

Bijlagen

- Plankaart Inrichting Waterbuffer Dakhorst (21 september 2010)
- Poster totaal plan, inclusief details en profielen (21 september 2010)